

Posudek habilitačního spisu

PhDr. Květuše Kunešová, Ph.D., *Chronotop exilu. Studie temporality a spaciality v quebecké migrantské literatuře: Émile Ollivier a Dany Laferrière*, FF UPOL, Olomouc, 2020.

Habilitační spis Květuše Kunešové je zevrubnou analýzou časoprostorové výstavby textů dvou frankokanadských autorů, kteří jsou ovšem v Kanadě exulanti, neboť byli donuceni vnějšími pohnutkami opustit své rodné země. Práce je rozvržena do pěti symetrických celků, přičemž první tři celky jsou metodologickým úvodem do problematiky exilové literatury. První nahlíží otázku exilu z pohledu naratologie jako problém ztvárnění času a prostoru, následně z pohledu filozofie a sociologie jako problém tematizace bloudění a konečně třetí z literárně historické perspektivy jako migrantskou podskupinu v rámci quebecké literatury, zejména pak její haitskou diasporu. Následující dvě stati se postupně věnují dvěma vybraným quebeckým autorům - haitským exulantům - s podobným osudem, jejichž dílo je nahlíženo prizmatem časoprostorového ztvárnění exilu. Závěr synteticky rekapituluje poznatky a završuje je vlastní úvahou o místě obou autorů v literárním kontinuu, ať už v rámci quebecké literatury anebo obecně frankofonních literatur. Bibliografický soupis je více než úctyhodný, logicky členěný a dle našeho názoru obsahuje všechny zásadní spisy a reference, které je na danou problematiku relevantní brát v potaz.

V metodologické části autorka předkládané práce nejprve probírá genettovský tradičně strukturalistický model pro uchopení času a prostoru v literárním díle, aby jej mohla následně obohatit o poznatky z oblasti teorie sémantických polí a geokritiky. Zde by bylo možná na místě zabývat se podrobněji teorií fikčních světů (Doležel – Fořt¹), neboť tato teorie by mohla přinést určité vyjasnění pojmů a obohacení. Máme na mysli zejména konfrontaci mezi pojmem aktuální svět jako jeden z možných světů a svět fikční. Tato teorie skýtá celou řadu zajímavých poznatků pro uchopení rozdílů mezi fikční entitou a historickou skutečností, potažmo mezi současným kanadským časoprostorem a haitskou minulostí, k níž se oba autoři vrací. Jistým přínosem pro myšlení o exilové literatuře jsou rovněž poznatky z pera G. Deleuza a F. Guattariho v podobě axiologie prostor rýhovaný versus hladký. K. Kunešová následně dospívá k jasnému metodologickému zacílení, jež následně využije při zevrubných analýzách románů shora jmenovaných autorů.

V teoretickém úvodu jsou vyzdvíženy také různé filozofické přístupy k otázce exilu napříč historickými epochami. Byť jde o zajímavý exkurz jdoucí od Homéra, přes

---

¹ Doporučuji např. *Úvod do sémantiky fikčních světů* druhého ze jmenovaných teoretiků. Vydal Host v Brně roku 2005 v ed. řadě Teoretická knihovna.

Starý zákon až po Camusův *Exil a království*, jeho využitelnost při úvahách o haitských migrujících autorech je málo patrná. Zato rekapitulace této tematiky v prostoru quebecké literatury je nanejvýš poučná a přináší celou řadu možných odpovědí na otázku po důvodech, proč si autoři donucení k exilu vybírají právě tento literární prostor a ne jiný. Zde je také patrná autorčina vysoká erudice a znalost quebecké literární scény i jejího kriticko-teoretického zázemí, včetně kulturních teorií. Díky němu bylo možné oba haitské autory patřičně identifikovat a zařadit do zvláštního proudu této literatury, jehož zvláštností je právě množství autorů přicházejících z karibského prostoru, což pochopitelně ovlivňuje jejich poetiku, ale i angažovanost.

Analytická část spisu dr. Kunešové se ve dvou částech věnuje jednak rozboru tří románů Émila Olliviera, a jednak rozboru dvou románů Danyho Laferrièrea. Pro prvního z autorů je typická snaha o vystižení všech aspektů exilu prostřednictvím postav exulantů. Jakkoli každý z hrdinů Ollivierových románů prožívá exil trochu jiným způsobem, je tu jisté logické pojítko v podobě nekonečné cesty, na niž se všechny tři postavy vydávají. Při ní také prochází rememoračním procesem umožňujícím konfrontovat kolektivní paměť s realitou přítomnosti. Jde tu tedy dle našeho názoru o konfrontaci dvou možných fikčních světů, přičemž první z nich – haitský – lze nahlížet jako fikci minulosti, čili fikci o fikci, zatímco ve vykreslené současnosti – kanadské, event. miamské jako prostoru vykoupení – lze spatřovat aktuální svět coby jeden z možných světů a protipól minulosti. Z tohoto pohledu by bylo zajímavé se zamyslet i nad otázkou volby jazykových prostředků při vytváření takových světů, zejména pak jakým způsobem je docíleno toho, že je čtenář vnímá jako protipóly.

Romány Danyho Laferrièrea se naopak pohybují na pomezí autobiografické fikce a faktografie. Autorský vypravěč a hlavní hrdina se v těchto románech pohybuje v prostoru města Montreal, jež považuje za posvátný, který však kontrastuje s haitským prostorem, podobně jako tomu bylo v případě Émila Olliera. Avšak na rozdíl od něj Laferrièreovi autobiografičtí hrdinové na Kanadu úplně nezanevívají vzhledem k jistému literárnímu úspěchu v této adoptivní zemi, a tedy i relativně přijímané adaptaci na ni, i když s výhradami. Rozdíl mezi oběma autory pozoruje K. Kunešová rovněž v otázce náhledu na zemi původní, kde se daří Laferrièreovým hrdinům navázat na minulost a zejména na dětství prožité na rodném ostrově. Květuše Kunešová pak naprosto případně dělí texty tohoto autora na romány deteritorializační, exilové, odehrávající se převážně v kanadském prostoru, respektive v Montrealu, a na romány haitské, čili romány návratu.

Problematika ztvárnění exilu pomocí konceptu chronotop se tedy zdá být velice dobře uchopena, protože dovoluje autorce habilitačního spisu postihnout zvláštní entitu exulanta, který se v tomto případě proti své vůli nachází mimo prostor a čas. Autorka podtrhuje, že o to větší je pak jeho potřeba tyto parametry své existence znovu uchopit, rozumově pojmut a tímto novým literárně zpracovaným časoprostorem vynahradiť ztrátu. Oba autoři se i přes jejich více či méně úspěšné

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta

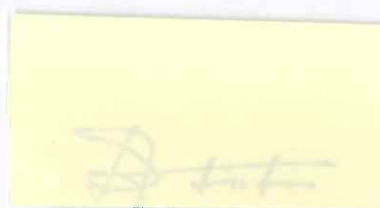
Ama Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1548, E: pdytr@phil.muni.cz, <https://romanistika.phil.muni.cz/>

zakořenění v novém kanadském časoprostoru vrací ve svých dílech zpět na rodný ostrov, jehož prostor i čas stojí v ostrém protikladu s kanadskou aktuální realitou. V obou dílech pak můžeme konstatovat rýsující se systém časoprostorových binárních opozic (tady teď vůči tam a tehdy), které se oba autoři pokouší propojit vybudováním si jistého intersticiálního prostoru v podobě nomádství u prvního a hybridizace u druhého autora. K tomu autorce posloužil koncept tzv. „třetího prostoru“ („*Third space*“), který anglický kulturolog Bhabha aplikuje na postkoloniální literaturu a kulturu. V závěru pak habilitandka shrnuje poznatky, k nimž dospěla během analýz, a daří se jí uchopit a vypořádané jevy pomocí dialektiky vnitřku a vnějšku, jež se uplatňuje nejen při výstavbě románového prostoru (haitský X kanadský, insulární X neohraničený, intimní X veřejný) a času (minulost X současnost; vzpomínky, paměť, sny X skutečnost), ale i v rovině jazykové (kanadská francouzština X haitská kreolština).

Hypotézy formulované v úvodu jsou zodpovězeny a závěry jasně reflektují filozoficko-metodologické zaměření práce. Z hlediska naplnění formálních požadavků musíme zkonstatovat, že práci nechybí systematickosti, logická struktura, formulační jasnost a přesnost. Citační norma je dodržována a závěrečný soupis literatury působí navýsost přehledně.

Studie Květuše Kunešové tedy významně přispívá k současné reflexi tematiky migrace v literárním prostoru a formuluje zajímavé odpovědi na otázky spojené s exilem a jeho ztvárněním v literatuře. Rovněž se patří na závěr vyzdvihnout, že přináší přehled o jevech a otázkách, které doposud žádná česká publikace takto systematicky nezpracovala a v tom tkví právě její obohacení českého romanistického bádání v oblasti frankofonních literatur.

Práce splňuje požadavky standardně kladené na úroveň habilitačních prací v oboru, pročez ji doporučuji k další fázi hab. řízení.

Doc. PhDr. Petr Dytrt, Ph.D.

Vedoucí Ústavu románských jazyků a literatur
Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

V Moravanech 11.10.2020

Masarykova univerzita, Filozofická fakulta

Ama Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika
T: +420 549 49 1548, E: pdytrt@phil.muni.cz, <https://romanistika.phil.muni.cz/>